



Versió històrica limitada

Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica del IEC, diu a la introducció del DIEC2 que l'Institut d'Estudis Catalans ha estat fidel a la concepció lingüística de Pompeu Fabra i n'ha servat el llegat com un dels tresors més brillants de la romanística, "per la qual cosa optà per limitar-se a fer reimpressions de la primera edició del *Diccionari*, tot afegint-hi algunes entrades noves que el posaren al dia". A banda dels canvis imposats per la censura, s'hi van introduir, en totes les edicions posteriors, "fins cap a 1990", totes les modificacions que acordava la Secció Filològica, com diu Antoni M. Badia i Margarit a la introducció del DIEC1, reproduïda al DIEC2.

Versió maquiavèlica

La "Biblioteca Pompeu Fabra", a través de la traductora Carme Arenas, fa dir a Maquiavel (*El príncep*) que el príncep de llinatge antic, el príncep hereditari, a diferència del nou, si perd el seu estat "el recobrarà a l'ocupant a la primera ocasió que es presenti". El que diu Maquiavel és que "el recobrarà a la primera adversitat que es presenti a l'ocupant" ("*quantunque di sinistro abbi l'occupatore, lo riacquista*"), com va traduir Jordi Moners l'any 1982.

'Escorrialles', a trossos

El DIEC2 desconeix que el mot *escorrialles*, com saben tots els catalans, no es fa servir només, en sentit literal, per referir-se a les "darreres gotes d'un líquid que ha restat en un recipient" i, en sentit extensiu o figurat, a les escorrialles de la fortuna. Si els responsables de l'obra haguessin llegit, a més de la premsa, el *Primer diccionari* d'Eumo, o el *Gran Diccionari 62 de la Llengua Catalana*, haurien vist que *escorrialles* s'ha convertit en sinònim de restes, que serveix per a referir-se als trossos que sobren de qualsevol cosa, no solament un líquid i no solament la fortuna.

Dues editorials de Palma coincideixen a traduir els embriagadors 'Cants Òrfics' de Dino Campana

La lectura dels *Cants Òrfics*, l'únic llibre que va escriure el singular, inclassificable i foll –va acabar en un manicomi– poeta italià Dino Campana (1885-1932), produeix un efecte embriagador i excitant, i causa addicció. Curiosament, el mateix efecte que provoca un dels grans mestres del poeta, si no el més important, Nietzsche. A casa nostra, això s'ha demostrat doblement i, a més, de manera paral·lela i coincident en el temps. Una poetessa i traductora nascuda a Ripoll l'any 1962, Susanna Rafart, i un traductor de Felanitx, Arnau Pons, nascut només tres anys més tard, acaben de traduir el llibre. Segona coincidència: tots dos han publicat les versions a Palma. La primera, a l'editorial Moll i el segon, a l'editorial Leonard Muntaner. Palma i Mallorca poden semblar espais petits, on diuen que tothom es coneix, però les editorials no van descobrir la coincidència fins que els llibres no es van trobar en procés de producció.

Els *Cants Òrfics* de Rafart-Moll i els *Cants Òrfics* de Pons - Leonard Muntaner coincideixen a incloure la versió original italiana del text. No s'acaben aquí els punts en comú. Cada edició compta amb un pròleg escrit per un catalanòfil italià. El de Rafart-Moll ha estat escrit per Francesco Ardolino, professor de Filologia Italiana a la Universitat de Barcelona, doctor en Filologia Catalana i traductor de Baltasar Porcel a l'italià. I el de Pons - Leonard Muntaner, per Brunella Servidei, traductora, a la mateixa llengua, de Mercè Rodoreda i Maria-Mercè Marçal.

L'única diferència entre totes dues edicions –a banda, naturalment, de les versions catalanes i dels pròlegs– és que el volum de Leonard Muntaner es completa amb dos estudis més, un de Rossend Arquès i un segon del traductor, Arnau Pons, i, a més, que s'hi afegeix, als *Cants Òrfics*, una amplíssima selecció de poemes esparços de l'autor que, segons Arnau Pons, per primera vegada es fan conèixer, plegats, fora d'Itàlia; selecció que dona, segons el traductor, una imatge molt interessant de l'enigmàtic poeta.

Pictòric, musical, desconcertant, estimulants, complex, hermètic, dionisiac, embriagador, oníric, penetrant i decadent: tot això, i molt més, és Dino Campana, un poeta que s'havia proposat d'escriure una poesia musical de colors i d'introduir el sentit dels colors en la poesia italiana. També té molt de poeta *maudit*. Als seus contemporanis els va semblar estrafolari. Els primers editors, intel·lectuals de renom, van perdre el manuscrit dels *Cants Òrfics* i el poeta el va haver de refer de memòria. Més de seixanta anys més tard es va trobar aquell primer manuscrit i s'hi van veure moltes diferències a favor de la versió refeta i definitiva, publicada l'any 1914: van fer bé aquells intel·lectuals, doncs, de dir-li que li havien perdut el manuscrit.

A vegades, el lèxic i el vers de Campana són de comprensió difícil, fins i tot per a un italià. Ara no ho seran tant perquè els filòlegs italians podran veure quines solucions hi han donat els catalans, i aquí el plural és literal.



Dino Campana (Marradi, 1885 - Scandicci, 1932) va publicar l'any 1914 el llibre de poesia *Cants Òrfics*.

Lluís Bonada